

І. О. Тарасенко,

*д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки,
Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0003-3626-4377*

Є. С. Несенюк,

*аспірант кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки,
Київського національного університету технологій та дизайну, м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-7061-6092*

DOI: 10.32702/2306-6806.2020.11.12

ІНВЕСТИЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА МЕХАНІЗМИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ

I. Tarasenko,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Chief of the Department of Finance
and Financial and Economic Security, Kyiv National University of Technology and Design*

E. Nesenjuk,

*PhD student of the Department of Finance and Financial
and Economic Security, Kyiv National University of Technology and Design*

INVESTMENT STRATEGIES OF INNOVATIVE COMPETITIVENESS OF EASY INDUSTRY ENTERPRISES AND MECHANISMS OF THEIR REALIZATION

Предметом дослідження є теоретичні засади, методичні основи і практичні аспекти розробки інвестиційних стратегій інноваційної конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості та механізмів їх реалізації. Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, офіційні матеріали Державної служби статистики України. При проведенні дослідження використано методи аналізу і синтезу, табличного відображення даних.

Метою статті є оцінка стану інноваційно-інвестиційної діяльності в легкій промисловості і розробка на цій основі стратегій зміцнення їх конкурентоспроможності.

У статті запропоновано дефініцію інвестиційних стратегій інноваційної конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості. На підставі статистичних даних за десятирічний період проведено оцінку формування інвестиційного потенціалу у формі капітальних вкладень у промисловості та її підгалузях — переробній та легкій. Надано кількісну оцінку інвестиційної привабливості легкої промисловості у регіональному розрізі, а також виробничого потенціалу її підгалузей протягом трьох останніх років.

Статистичними даними доведено низьку частину інноваційної складової інвестицій у легку промисловість, визначено форми здійснення інноваційної діяльності і джерела її фінансування. Зроблено висновок, що переважна частка інноваційних витрат спрямована у придбання машин, обладнання та програмного забезпечення; а основним джерелом інвестицій та інновацій у легку промисловість є власні кошти підприємств. Доведено доцільність розробки інвестиційних стратегій інноваційної конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості на основі структурних механізмів реалізації. Для підтримки інноваційних витрат інвестиційної діяльності запропоновано методи протекціоністської податкової політики.

The subject of research is the theoretical foundations, methodological foundations and practical aspects of developing investment strategies for innovative competitiveness of light industry enterprises and mechanisms for their implementation. The methodological and informational basis of the work are scientific works, materials of periodicals, Internet resources, official materials of the State Statistics Service of Ukraine. During the study, methods of analysis and synthesis, tabular display of data were used.

The purpose of the article is to assess the state of innovation and investment activities in light industry and develop on this basis strategies to strengthen their competitiveness.

The article proposes a definition of investment strategies for innovative competitiveness of light industry enterprises. On the basis of statistical data for the ten-year period the estimation of formation of investment potential in the form of capital investments in the industry and its subsectors — processing and easy is carried out. A quantitative assessment of the investment attractiveness of light industry in the regional context, as well as the production potential of its subsectors over the past three years. Statistics prove the low part of the innovative component of investment in light industry, identify forms of innovation and sources of funding. It is concluded that the vast majority of innovation costs are directed to the purchase of machinery, equipment and software; and the main source of investment and innovation in light industry is the own funds of enterprises. The expediency of developing investment strategies for innovative competitiveness of light industry enterprises on the basis of structural implementation mechanisms — increasing the share of financing of innovative objects in investments, increasing the share of research, acquisition of other external knowledge and external sources of financing (bank loans, funds) investors — residents and non-residents). To support the innovative losses of investment activities, methods of protectionist tax policy are proposed.

Ключові слова: інвестиційні стратегії, інноваційна конкурентоспроможність, підприємства, легка промисловість, механізми реалізації.

Key words: investment strategies, innovative competitiveness, enterprises, light industry, implementation mechanisms.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Галузі національної економіки на початку 90-их років минулого століття знаходилися приблизно в однакових стартових умовах. Проте протягом тридцятирічного періоду напрям вектору розвитку і швидкість трансформацій виявилися різними. Легка промисловість зазнала суттєвих втрат, як за обсягами виробництва, так і за кількістю господарюючих суб'єктів, відбулася деіндустріалізація цілих регіонів, які спеціалізувалися на виготовленні текстилю. Виробничі потужності галузі потребують модернізації та інноваційного оновлення, проведення яких вимагає значного обсягу інвестиційних ресурсів. Поточний стан легкої промисловості визначає актуальність розробки і реалізації інвестиційних стратегій інноваційного типу для зміцнення внутрішньої і зовнішньої конкурентоспроможності підприємств.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Питання стратегічного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств знаходяться у центрі уваги багатьох учених. У статті Гаврищука Т.Б., Філіппова М.І. запропоновано методичні підходи до оцінки економічної ефективності інноваційно-інвестиційних проектів із урахуванням ризику, обумовленого мінливим конкурентним середовищем функціонування підприємств легкої промисловості [1, с. 136]. Погоджуємося з Федорак В.І., що попри значний науково-технічний потенціал України, брак інноваційної стратегії обумовила розрив між наукою й виробництвом, безсистемне та неефективне використання коштів, залежність від імпорту інтелектуальних продуктів [2, с. 234]. Сучасні тенденції інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості узагальнено Маєвською О.О. [3, с. 257]. Високо оцінюючи науковий доробок зазначених авторів, слід визнати недостатню увагу до стратегічного підходу в управлінні інвестиціями і інноваціями в легкій промисловості.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є оцінка стану інноваційно-інвестиційної діяльності в легкій промисловості і розробка на цій основі стратегій зміцнення їх конкурентоспроможності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

В основі розробки стратегій зміцнення конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості лежить місія найповнішої реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу. Слово "потенціал" (англ. potential) у перекладі означає "можливість, напруження". Гончаренко О.Г., Аніщенко В.О., Сіренко К.Ю. визначають інноваційний потенціал як здатність (наявність необхідних ресурсів і збалансованість їх структури) і готовність (спроможність трансформувати ресурси у нову техніку, технологію, продукцію) здійснювати ефективну інноваційну діяльність [4, с. 43]. Інноваційний потенціал підприємства — це здатність ведення інноваційного пошуку та створення творчої атмосфери, проектних організаційних структур; втілення наукових ідей у прикладні розробки; готовність прийняття ризиків інноваційної діяльності та несення відповідальності за їх реалізацію; здібність протидіяти впливу на інновації деструктивних чинників економічного, техніко-технологічного, інформаційного характеру; можливості випереджального розвитку порівняно з конкурентами тощо.

Оскільки оцінка інноваційного потенціалу є обов'язковим етапом розробки інноваційної політики, то необхідно виділити чинники, які його визначають [5, с. 51]: прогресивна техніка, технологія, машини і обладнання, здатні до переналадження і перепланування операцій; своєчасність здійснення модернізації і реконструкції виробничих потужностей; авторський нагляд за виробництвом і використанням технологій; інтелектуальний і творчий потенціал робітників; співвідношення темпів росту продуктивності праці і матеріальної винагороди працівників; товарний асортимент інноваційної продукції, її якість, споживчі властивості і попит на ринку; швидкість реакції на виникнення нових тенденцій у науково-технічному прогресі і споживацьких смаках; наявність замкнутого циклу виробництва і толе-

Таблиця 1. Динаміка капітальних інвестицій за видами економічної діяльності промисловості за 2010–2019 роки

Вид економічної діяльності / Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	млн грн									
Промисловість	55384,4	78725,8	91598,4	97574,1	86242,0	87656,0	117753,6	143300,0	199896,0	254196,2
Переробна промисловість	30151,9	42161,3	42276,8	44717,9	42474,4	46219,1	62223,3	73883,8	100869,7	105878,5
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	479,9	539,4	371,6	481,5	623,0	987,0	1795,7	1882,3	1846,2	1492,3
	Індекси зміни капітальних вкладень у промисловість, коеф.									
Базисні	1	1,42	1,65	1,76	1,56	1,58	2,13	2,59	3,61	4,59
Ланцюгові	-	1,42	1,16	1,07	0,88	1,02	1,34	1,22	1,39	1,27
	Індекси зміни капітальних вкладень у переробну промисловість, коеф.									
Базисні	1	1,40	1,40	1,48	1,41	1,53	2,06	2,45	3,35	3,51
Ланцюгові	-	1,40	1,00	1,06	0,95	1,09	1,35	1,19	1,37	1,05
	Індекси зміни капітальних вкладень у легку промисловість, коеф.									
Базисні	1	1,12	0,77	1,00	1,30	2,06	3,74	3,92	3,85	3,11
Ланцюгові	-	1,12	0,69	1,30	1,29	1,58	1,82	1,05	0,98	0,81
	Питома вага легкої промисловості у капітальних інвестиціях, %									
Промисловості	0,87	0,69	0,41	0,49	0,72	1,13	1,52	1,31	0,92	0,59
Переробної промисловості	1,59	1,28	0,88	1,08	1,47	2,14	2,89	2,55	1,83	1,41

Джерело: побудовано за даними [10].

рантність до соціальних інновацій. Окремо слід наголосити на двох останніх чинниках, які пов'язані між собою: давальницькі відносини спотворюють відношення до працівника як носія соціального та інтелектуального капіталу, оскільки він є джерелом дешевої робочої сили. Натомість соціальні інновації відіграють важливу роль у забезпеченні інноваційного розвитку підприємства через увагу до особистості, її пізнавальних здібностей, інтелекту, розуму, креативності, здатності генерувати нові ідеї, духовного розвитку, емоцій. Інструментом соціальних інновацій є: формування корпоративної культури, освітні програми, навчання персоналу, підвищення кваліфікації, адаптація, коучинг. Зв'язок соціальних інновацій та інноваційно-конкурентоспроможності підприємства виявляється в таких категоріях, як бренд (публічно продемонстрована унікальність продуктів, послуг, що виробляє підприємство, або надання їм нових якостей в очах споживача) та імідж (образ, що формується як сукупність асоціацій або вражень у свідомості споживачів) [6, с. 130].

Тараненко І.В. визначає інноваційну конкурентоспроможність підприємства як порівняльну здатність "забезпечувати через дію інноваційних факторів постійне самовідтворення на більш високому техніко-технологічному рівні, задоволення потреб стейкхолдерів, дотримання вимог економічної безпеки і сталого розвитку при збереженні (посиленні) своїх ринкових позицій" [7, с. 119]. Виходячи із наведеної дефініції, можна зробити висновок, що у сучасних умовах концепція стало розвитку перетворюється на парадигму сталого інноваційного розвитку. Інноваційний імператив конкурентоспроможності також надає економічним стратегіям розвитку характеру інноваційних, соціальних, екологічних. Інтегральна оцінка потенціалу інноваційної конкурентоспроможності проводиться за такими складовими: факторний інноваційний потенціал (інноваційні засоби і предмети праці, інтелектуальний і фінансовий капітал); результативний потенціал (досягнення економічних, соціальних, екологічних ефектів); потенціал конкурентоспроможності товару (продукту). У зазначеному контексті факторами зміцнення інноваційної конкурентоспроможності підприємства є: дотримання принципів корпоративної соціальної відповідальності, вимог екологічної безпеки, сертифікації за міжнародними стандартами.

Розвиваючи погляди Тодераш Г.Ф. [8, с. 125], пропонуємо визначити стратегічний потенціал інноваційно-конкурентоспроможності підприємств як синтез наявних інноваційних ресурсів (інноваційної техніки і технологій, матеріалів і сировини, інтелектуального капіталу), інноваційних продуктів і можливостей їх зростання з урахуванням сприйняття ринком у формі виробничого і споживчого типу попиту. Потенціал інноваційно-конкурентоспроможності оцінюється скрізь призму системних комплементарних інновацій, як-от: техніко-технологічні, економічні, маркетингові, логістичні, організаційні тощо, що, підсилюючи одна одну, мають синергетичний ефект.

Вагоме місце у зміцненні інноваційно-конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості посідають виробничі фактори, або виробничий потенціал як складова ресурсного. Коновал В.В. пов'язує стимулювання інноваційного розвитку виробничого потенціалу підприємств легкої промисловості з такими чинниками [9]: мотивація працівників до інноваційної діяльності, зменшення відтоку кваліфікованих кадрів за кордон; активізація дії пільг і стимулів інноваційної діяльності (зокрема, податкових, амортизаційних); пошук інвестицій, у т.ч. іноземних; розвиток зовнішньоекономічної діяльності в частині імпорту техніки, технологій і експорту готової продукції з високою питомою вагою доданої вартості; надання державної фінансової підтримки для здійснення пріоритетних видів економічної діяльності в легкій промисловості. Конкурентоспроможність виробничого потенціалу знижується: браком кваліфікованих кадрів, як робітничих, так і керівних; моральною і фізичною зношеністю об'єктів основних засобів; високою матеріаломісткістю і фондомісткістю через техніко-технологічну відсталість "старих" підприємств; залежністю окремих підгалузей легкої промисловості від імпорту сировини (текстильна, взуттєва, шкіряна), техніки і обладнання, яке не виготовляється в Україні; поширенням давальницьких схем, а підтримується — швидкою оборотністю капіталу, низькою часткою живої праці, наявністю внутрішніх джерел сировини і матеріалів, відносно невеликими капітальними видатками на створення "нових" виробництв порівняно з важкою промисловістю.

Для оцінки стану відновлення виробничого потенціалу доцільно проаналізувати динаміку капітальних

Таблиця 2. Обсяг капітальних інвестицій за видами економічної діяльності промисловості за регіонами у 2017–2019 роках

Область	2017			2018			2019		
	тис. грн	у % до загального обсягу		тис. грн	у % до загального обсягу		тис. грн	у % до загального обсягу	
		у регіоні	у країні		у регіоні	у країні		у регіоні	у країні
Україна	1848981	1,4	100	1738899	1	100	1492263	0,6	100,00
Вінницька	13002	0,5	0,70	13732	0,5	0,79	11078	0,2	0,74
Волинська	20824	1,2	1,13	30046	1,3	1,73	40994	0,7	2,75
Дніпропетровська	29226	0,1	1,58	45303	0,1	2,61	27914	0,1	1,87
Донецька	2891	0	0,16	*	*	-	3159	0	0,21
Житомирська	119949	5,3	6,49	84038	3	4,83	106922	2,9	7,17
Закарпатська	72100	4,6	3,90	91926	4,1	5,29	53739	2,8	3,60
Запорізька	37871	0,4	2,05	31148	0,4	1,79	30604	0,4	2,05
Івано-Франківська	41331	1,2	2,24	16415	0,6	0,94	21969	0,9	1,47
Київська	12793	0,1	0,69	15944	0,2	0,92	12736	0,1	0,85
Кіровоградська	*	*	-	5752	0,5	0,33	886	0	0,06
Луганська	*	*	-	*	*	-	7031	1,1	0,47
Львівська	508694	6,3	27,51	460978	6	26,51	266897	2,7	17,89
Миколаївська	27412	1,2	1,48	31906	1,6	1,83	37215	1	2,49
Одеська	55172	2,1	2,98	17994	0,6	1,03	33245	1	2,23
Полтавська	16776	0,3	0,91	14030	0,2	0,81	37108	0,3	2,49
Рівненська	10341	0,7	0,56	7325	0,4	0,42	6901	0,4	0,46
Сумська	22861	1,1	1,24	27123	1,2	1,56	25413	1,2	1,70
Тернопільська	18265	1,1	0,99	21126	1,2	1,21	17574	0,9	1,18
Харківська	110327	2,4	5,97	74344	1,2	4,28	211671	3,9	14,18
Херсонська	12980	0,6	0,70	9110	0,4	0,52	7579	0,1	0,51
Хмельницька	376210	14,7	20,35	498396	14,4	28,66	155466	4,1	10,42
Черкаська	35134	2,5	1,90	25664	0,8	1,48	52061	1,5	3,49
Чернівецька	33107	8,1	1,79	33980	7,7	1,95	17874	3,2	1,20
Чернігівська	55038	3,6	2,98	42536	2,1	2,45	36515	3,2	2,45
м. Київ	215134	0,6	11,64	138391	0,3	7,96	269712	0,3	18,07

Джерело: побудовано за даними [10].

інвестиції за видами економічної діяльності промисловості за 2010–2019 роки (табл. 1).

Протягом 2010–2019 рр. темпи зростання капітальних інвестицій у легку промисловість (3,11 разів) відстають від промисловості (4,59 разів) і переробної промисловості (3,51 разів). Оцінюючи ланцюгові індекси змін, слід зазначити наявні протилежні тенденції: Спад капітальних інвестицій у легку промисловість мав місце у таких роках: 2012 (0,69), 2018 (0,98), 2019 (0,81).

При цьому у переробній промисловості і промисловості загалом спостерігалось зростання обсягу капітальних інвестицій: 2012 — відповідно 1,0 і 1,16; 2018 — 1,37 і 1,39; 2019 — 1,05 і 1,27.

У регіональному розрізі найвищу інвестиційну привабливість легка промисловість порівняно з іншими галузями національної економіки демонструє в таких областях (табл. 2): Хмельницька (скорочення з 14,7% у 2017 році до 4,1% у 2019 році), Чернівецька (скорочення з 8,1% до

Таблиця 3. Динаміка капітальних інвестицій у легкій промисловості та її підгалузях за 2017–2019 роки, тис. грн

Вид економічної діяльності	Код за КВЕД-2010	2017	2018	2019	Абсолютний приріст, тис. грн	Темп приросту, %
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	13-15	1848981	1738899	1283275	-565706	-30,60
Текстильне виробництво	13	908249	954128	617745	-290504	-31,99
Підготування та прядіння текстильних волокон	13.1	14965	7811	4017	-10948	-73,16
Ткацьке виробництво	13.2	58569	29722	61398	2829	4,83
Оздоблення текстильних виробів	13.3	37083	15172	11026	-26057	-70,27
Виробництво:						
- інших текстильних виробів	13.9	797632	901423	541304	-256328	-32,14
- одягу	14	407813	390207	369934	-37879	-9,29
- одягу, крім хутряного	14.1	365248	352716	350253	-14995	-4,11
- трикотажного та в'язаного одягу	14.3	42549	37491	19681	-22868	-53,75
- шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	15	532919	394564	493662	-39257	-7,37
Дублення шкір і оздоблення шкіри; виробництво дорожніх виробів, сумок, лимарно-сідельних виробів; вичинка та фарбування хутра	15.1	380347	261005	295596	-84751	-22,28
Виробництво взуття	15.2	152572	133559	198066	45494	29,82

Джерело: побудовано за даними [10].

Таблиця 4. Структура витрат на інновації промислових підприємств за напрямками інноваційної діяльності за видами економічної діяльності у 2013–2019 роках, %

Вид економічної діяльності	Усього	У тому числі на				
		внутрішні НДР	зовнішні НДР	придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	придбання інших зовнішніх знань	інше
2013						
Промисловість, у т.ч.	100	13,72	3,41	58,00	0,91	23,96
- переробна	100	15,88	3,36	54,67	0,93	25,16
- легка	100	5,83	0,96	91,99	0,01	1,21
2014						
Промисловість, у т.ч.	100	15,87	6,93	66,47	0,61	10,12
- переробна	100	17,84	7,48	64,77	0,49	9,42
- легка	100	35,43	0,03	61,80	0,00	2,74
2015						
Промисловість, у т.ч.	100	13,28	1,49	80,65	0,61	3,97
- переробна	100	13,81	1,43	81,51	0,08	3,17
- легка	100	23,69	-	74,73	0,02	1,57
2016						
Промисловість, у т.ч.	100	8,88	1,70	85,36	0,28	3,78
- переробна	100	7,32	1,67	86,83	0,23	3,95
- легка	100	12,58	0,34	81,09	0,06	5,93
2017						
Промисловість, у т.ч.	100	21,29	2,51	64,70	0,24	11,27
- переробна	100	21,31	2,57	66,86	0,28	8,99
- легка	100	9,08	-	87,33	-	3,59
2018						
Промисловість, у т.ч.	100	22,22	4,13	68,07	0,38	5,20
- переробна	100	20,84	4,49	68,96	0,18	5,54
- легка	100	11,84	0,36	85,01	0,10	2,69
2019						
Промисловість, у т.ч.	100	17,23	3,30	71,62	0,26	7,59
- переробна	100	18,01	1,47	74,82	0,29	5,41
- легка, у т.ч.:	100	2,16	-	88,73	-	9,11
- текстильне виробництво	100	-	-	99,97	-	0,03
- виробництво одягу	100	5,77	-	70,94	-	23,29
- виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	100	-	-	91,89	-	8,11

Джерело: побудовано за даними [11].

3,2%), Львівська (скорочення з 6,3% до 2,7%), Житомирська (зменшення з 5,3% до 2,9%). Частка легкої промисловості у загальному обсязі інвестицій по регіону протягом 2017—2019 років менше 1% у місті Києві і таких областях: Вінницька, Дніпропетровська, Київська, Полтавська, Рівненська, Херсонська.

Найбільша питома вага капітальних вкладень у легку промисловість у регіональному розрізі сконцентрована у Львівській області (скорочення з 27,51% до 17,99%), Хмельницькій області (скорочення з 20,35% до 10,42%), місті Києві (зростання з 11,64% до 18,07%). Питомою вагою менше 1% характеризуються такі області: Вінницька, Донецька, Київська, Кіровоградська, Луганська, Рівненська, Херсонська.

Протягом 2017—2019 рр. обсяги капітальних інвестицій у легку промисловість скоротилися на 565,7 млн грн, або на 30,6% (табл. 3). Найбільше скорочення у абсолютному обсязі мало місце у текстильному виробництві (на 290,5 млн грн, або на 31,99%), передусім за рахунок виробництва інших текстильних виробів (на 256,3 млн грн, або на 32,14%). У відносному рівні найбільше скорочення обсягу капітальних вкладень продемонстрували: підготування та прядіння текстильних волокон (на 73,16%), оздоблення текстильних виробів (на 70,27%), виробництво трикотажного та в'язаного одягу (на 53,75%). Єдиною підгалуззю легкої промисловості, яка характеризується збільшенням обсягу капітальних вкладень, є ткацьке виробництво (приріст 2829 тис. грн, або на 4,83%). У першому півріччі 2020 року тенденція до скорочення обсягів капітальних вкладень у

легку промисловість скоротилася (на 34,2%), у т.ч. за рахунок виробництва шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів (на 73,9%), текстильної промисловості (на 49,6%). Найбільше скорочення продемонстрували такі підгалузі легкої промисловості: дублення шкур і оздоблення шкіри; виробництво дорожніх виробів, сумок, лимарно-сідельних виробів; вичинка та фарбування хутра (на 78,0%), виробництво взуття (64,6%), виробництво інших текстильних виробів (на 53,4%).

Приріст забезпечили: виробництво одягу (на 43,9%), у т.ч. за рахунок виробництва одягу, крім хутряного (на 42,3%), виробництва трикотажного та в'язаного одягу (на 69,2%).

На жаль, основна частина капітальних інвестицій у легкій промисловості не носить інноваційного характеру. Питома вага інвестицій з ознаками інновацій у загальному обсязі капітальних вкладень у легкій промисловості у 2019 році становила 5,46%, у т.ч. у текстильному виробництві — 7,0%, виробництві одягу — 5,69%, виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів — лише 1,29%.

Основними напрямками інноваційної діяльності є: внутрішні і зовнішні науково-дослідні роботи (НДР); придбання машин, обладнання та програмного забезпечення; придбання інших зовнішніх знань. У структурі інвестиційних витрат на інновації у промисловості і переробній промисловості переважає стаття придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. Протягом 2013—2019 рр. вона зросла — відповідно із 58,0% до 71,62%, із 54,67% до 74,82% (табл. 4). У легкій про-

Таблиця 5. Структура витрат на інновації за джерелами фінансування за видами економічної діяльності у 2013–2019 роках, %

Вид економічної діяльності	Усього	У тому числі за рахунок коштів							
		власних	державного бюджету	місцевих бюджетів	позабюджетних фондів	інвесторів-резидентів	інвесторів-нерезидентів	кредитів	інших
2013									
Промисловість, у т.ч.	100	72,92	0,26	1,65	0,02	1,29	13,11	6,59	4,16
- переробна	100	72,98	0,19	1,58	0,03	0,13	15,13	7,12	2,85
- легка	100	96,97	–	0,40	–	–	–	2,34	0,29
2014									
Промисловість, у т.ч.	100	84,98	4,47	0,07	0,43	0,11	1,80	7,29	0,84
- переробна	100	83,45	5,07	–	0,48	0,12	1,99	7,92	0,96
- легка	100	94,17	–	–	–	–	–	5,83	–
2015									
Промисловість, у т.ч.	100	97,20	0,40	0,28	0,01	0,54	0,42	0,82	0,33
- переробна	100	97,43	0,36	–	0,01	0,56	0,45	0,86	0,33
- легка	100	99,49	0,51	–	–	–	–	–	–
2016									
Промисловість, у т.ч.	100	94,86	0,77	0,43	–	0,58	0,10	2,69	0,57
- переробна	100	95,30	0,67	0,04	–	0,63	0,08	2,74	0,52
- легка	100	91,82	0,62	–	–	–	–	7,56	–
2017									
Промисловість, у т.ч.	100	84,50	2,49	1,05	–	3,00	1,18	6,52	1,26
- переробна	100	83,49	2,89	0,56	–	3,46	0,87	7,56	1,17
- легка	100	99,41	–	–	–	–	0,59	–	–
2018									
Промисловість, у т.ч.	100	88,19	5,25	0,11	–	0,90	0,88	3,89	0,78
- переробна	100	89,17	5,78	0,10	–	0,99	0,01	3,29	0,65
- легка	100	78,80	–	0,50	–	14,62	–	6,08	–
2019									
Промисловість, у т.ч.	100	87,72	3,91	0,77	–	0,51	–	6,00	1,08
- переробна	100	86,96	5,06	–	–	0,66	–	6,35	–
- легка, у т.ч.:	100	79,85	–	–	–	20,15	–	–	–
- текстильне виробництво	100	68,47	–	–	–	31,53	–	–	–
- виробництво одягу	100	95,09	–	–	–	4,91	–	–	–
- виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	100	100	–	–	–	–	–	–	–

Джерело: побудовано за даними [11].

мисловості частка цієї статті є вищою, проте протягом аналізованого періоду вона скоротилася з 91,99% до 88,73%. Другою за значущістю статтею є внутрішні НДР. У промисловості і переробній промисловості ця стаття мала найбільшу питому вагу у 2018 році — відповідно 22,22% і 20,84%, у легкій промисловості — у 2014 році (35,43%). У 2019 році підгалузі легкої промисловості за часткою інноваційних витрат у придбання машин, обладнання та програмного забезпечення можна розташувати таким чином у міру її зниження: текстильне виробництво (99,97%), виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів (91,89%), виробництво одягу (70,94%).

Основним джерелом інвестицій у легку промисловість є власні кошти підприємств: 85,87% у 2018 році, 93,90% у 2019 році. Найвищою є питома вага самофінансування у виробництві одягу — відповідно 91,4% і 98,11% у 2018 і 2019 роках, у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів — відповідно 99,45% і 98,09%. Найбільш привабливою для банківського кредитування та іноземного інвестування є текстильне виробництво — відповідно 19,86% (2018 рік) і 8,61% (2019 рік).

У таблиці 5 наведено структуру витрат на інновації за джерелами фінансування за видами економічної діяльності у 2013–2019 рр.

Протягом 2013–2014 рр. частка власних коштів у структурі джерел фінансування витрат на інновації легкої промисловості (відповідно 96,97% і 94,17%) перевищувала аналогічний показник у промисловості (відпов-

ідно 72,92% і 84,98%) і переробній промисловості (відповідно 72,98% і 83,45%). Найвищою вона була у 2015 (99,49%) і 2017 (99,41%) роках. При цьому у промисловості і переробній промисловості питома вага власних ресурсів знаходилася на рівні 97% і 84%. У 2016 році вона становила відповідно 94,86% і 95,30%, тоді як у легкій промисловості 91,82%. У 2018–2019 рр. частка власних ресурсів у фінансуванні витрат на інновації у легкій промисловості (відповідно 78,80% і 79,85%) приблизно на 10% менше, ніж у промисловості і переробній промисловості.

При цьому структура джерел фінансування інновацій суттєво різниться за підгалузлями легкої промисловості у 2019 році: якщо у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів частка внутрішніх ресурсів становить 100%, у виробництві одягу — 95,09%, то в текстильному виробництві — 68,47%. Зовнішні джерела фінансування представлені коштами інвесторів-резидентів.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

1. Інвестиційні стратегії інноваційної конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості — це сукупність заходів, орієнтованих на формування і найповнішу реалізацію їх економічного потенціалу скрізь призму створення інноваційних ресурсів (інноваційної техніки і технологій, матеріалів і сировини,

інтелектуального капіталу), інноваційних продуктів на системній основі шляхом підкріплення відповідними фінансовими ресурсами. Формування інвестиційного потенціалу у формі капітальних вкладень у легкій промисловості відстає від промисловості і переробної промисловості і знаходиться у протилежній фазі, що пояснюється різними діловими циклами на ринку товарів промислового і споживчого призначення.

2. У територіальному розрізі підприємства легкої промисловості мають найвищу інвестиційну привабливість у таких регіонах: за часткою капітальних вкладень у загальному їх обсязі в області — Хмельницька, Чернівецька, Львівська, Житомирська; за питомою вагою капітальних вкладень у загальному обсязі інвестицій у легку промисловість — Львівська і Хмельницька області, а також місто Київ.

3. Протягом трьохрічного періоду відбувається втрата виробничого потенціалу підприємств легкої промисловості, причому найбільшими темпами — у текстильній промисловості, найменшими — у швейній промисловості. Переважна частина капітальних вкладень у галузь носить характер фізичного відтворення виробничих потужностей, оскільки інноваційна складова інвестицій у легку промисловість незначно перевищує 5% і є найбільшою у текстильному виробництві — 7%. Інновації в легку промисловість не несуть системного комплексного характеру, оскільки основна частка інноваційних витрат спрямована у придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. Таким чином, мова йде не про створення інновацій, а про їх тиражування. Основним джерелом інвестицій та інновацій у легку промисловість є власні кошти підприємств. Найбільш привабливою для банківського кредитування та приватного інвестування є текстильне виробництво, на другому місці знаходиться швейна промисловість. Шкіряна промисловість функціонує переважно в умовах самофінансування.

4. В основу інвестиційних стратегій інноваційної конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості доцільно покласти структурні механізми реалізації — зростання частки фінансування інноваційних об'єктів у складі інвестицій, збільшення питомої ваги науково-дослідних робіт, придбання інших зовнішніх знань, а також зовнішніх джерел фінансування (банківські кредити, кошти інвесторів — резидентів і нерезидентів). Для підтримки інвестиційної діяльності методами податкової політики слід запровадити нульову ставку ПДВ на машини і обладнання, що імпортується для створення нового виробництва текстилю, одягу, взуття, а також технічного переобладнання діючого. Також доцільно вивести з бази оподаткування суму прибутку, який реінвестується у придбання нової техніки, технологій, створення робочих місць тощо.

Метою подальших досліджень є формалізація економічних стратегій інноваційної конкурентоспроможності підприємств текстильної промисловості в категоріях витрат і результатів.

Література:

1. Гавришук Т. Б., Філіппов М. І. Аналіз інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств легкої промисловості. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. 2013. № 3. С. 132—138.

2. Федорак В. І. Сучасні тенденції інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості в умовах глобалізації. Вчені записки університету "КРОК". Серія: Економіка. 2019. Вип. 2. С. 231—236.

3. Маєвська О. О. Сучасні тенденції інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості. Вісник соціально-економічних досліджень. 2011. Вип. 3. С. 252—258.

4. Гончаренко О. Г., Аніщенко В. О., Сіренко К. Ю. Методичний підхід до оцінювання інноваційного потен-

ціалу легкої промисловості України. Наука та інновації. 2020. Т. 16, № 2. С. 33—44.

5. Воронкова Т. Є., Васильєва М. О. Підвищення ефективності інноваційної діяльності підприємств легкої промисловості. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 21. С. 49—52.

6. Зайцева Л. Впровадження соціальних інновацій на підприємствах легкої промисловості України. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2016. № 2. С. 123—131.

7. Тараненко І. В. Стратегічні інструменти забезпечення інноваційної конкурентоспроможності підприємства у глобальному середовищі. Європейський вектор економічного розвитку. 2018. № 2. С. 110—122.

8. Тодераш Г. Ф. Стратегічне управління конкурентоспроможністю підприємства на основі інноваційного розвитку. Соціально-гуманітарний вісник. 2018. Вип. 24. С. 124—126.

9. Коновал В. В. Проблеми інноваційного розвитку виробничого потенціалу підприємств легкої промисловості. Ефективна економіка. 2013. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_4_42 (дата звернення 15.10.2020).

10. Економічна статистика. Капітальні інвестиції. К.: Державна служба статистики, 2020. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 15.10.2020).

11. Статистичний збірник "Наукова та інноваційна діяльність в Україні". К.: Державна служба статистики, 2020. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 15.10.2020).

References:

1. Havryshchuk, T. B. and Filippov, M. I. (2013), "Analysis of innovation and investment activities of light industry enterprises", *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnologii ta dizainu*, vol. 3, pp. 132—138.

2. Fedorak, V. I. (2019), "Modern tendencies of innovative development of light industry enterprises in the conditions of globalization", *Vcheni zapysky universytetu "KROK". Seriya: Ekonomika*, vol. 2, pp. 231—236.

3. Maievska, O. O. (2011), "Modern tendencies of innovative development of light industry enterprises", *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, vol. 3, pp. 252—258.

4. Honcharenko, O. H., Anishchenko, V. O. and Sirenko, K. Yu. (2020). "Methodical approach to assessing the innovative potential of light industry in Ukraine", *Nauka ta innovatsii*, no. 16, vol. 2, pp. 33—44.

5. Voronkova, T. Ye. and Vasylieva, M. O. (2016), "Improving the efficiency of innovation activities of light industry enterprises", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 21, pp. 49—52.

6. Zaitseva, L. (2016), "Introduction of social innovations at the enterprises of light industry of Ukraine", *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 2, pp. 123—131.

7. Taranenko, I. V. (2018), "Strategic tools to ensure the innovative competitiveness of the enterprise in the global environment", *Yevropeyskyi vektor ekonomichnoho rozvytku*, vol. 2, pp. 110—122.

8. Toderash, H. F. (2018), "Strategic management of enterprise competitiveness on the basis of innovative development", *Sotsialno-humanitarnyi visnyk*, vol. 24, pp. 124—126.

9. Konoval, V. V. (2013), "Problems of innovative development of production potential of light industry enterprises", *Efektivna ekonomika*, vol. 4, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_4_42 (Accessed 15.10.2020).

10. State Statistics Service of Ukraine (2020), "Economic statistics. Capital Investments", [Online], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 15.10.2020).

11. State Statistics Service of Ukraine (2020), "Statistical digest "Scientific and innovative activities in Ukraine", [Online], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 15.10.2020).

Стаття надійшла до редакції 20.10.2020 р.